

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 19 lipca 2012 r.(*)

Dyrektywa 2006/112/WE – Artykuł 56 ust. 1 lit. e) – Artykuł 135 ust. 1 lit. f) i g) – Zwolnienie czynności z zakresu zarządzania majątkiem za pomocą papierów wartościowych (zarządzanie portfelem inwestycji)

W sprawie C-44/11

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Bundesfinanzhof (Niemcy) postanowieniem z dnia 28 października 2010 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 31 stycznia 2011 r., w postępowaniu:

Finanzamt Frankfurt am Main V-Höchst

przeciwko

Deutsche Bank AG,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: J.N. Cunha Rodrigues, prezes izby, U. Lõhmus, A. Rosas (sprawozdawca), A. Ó Caoimh i A. Arabadjiev, sędziowie,

rzecznik generalny: E. Sharpston,

sekretarz: R. Ferey, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 1 marca 2012 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Finanzamt Frankfurt am Main V-Höchst przez M. Bauereggera, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Deutsche Bank AG przez P. Farmera oraz P. Freunda, barristers,
- w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzega, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu niderlandzkiego przez C.M. Wissels oraz M.K. Bulterman, działające w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez C. Murrell, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez R. Hilla, solicitor,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez C. Soulay, L. Lozano Palacios oraz B.R. Killmanna, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 8 maja 2012 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 56 ust. 1 lit. e) oraz art. 135 ust. 1 lit. f) i g) dyrektywy Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.U. L 347, s. 1).

2 Wniosek został złożony w ramach sporu pomiędzy Finanzamt Frankfurt am Main V-Höchst (piętnym urzędem skarbowym dla miast Frankfurt nad Menem i Höchst, zwanym dalej „Finanzamt”) a spółką Deutsche Bank AG (zwaną dalej „Deutsche Bank”), w przedmiocie między innymi kwalifikacji dla potrzeb zwolnienia z podatku od wartości dodanej (zwanego dalej „podatkiem VAT”) zarządzania majątkiem za pomocą papierów wartościowych (zwanego dalej „zarządzaniem portfelem inwestycji”) prowadzonego przez Deutsche Bank.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Artykuł 56 dyrektywy 2006/112 – według stanu obowiązywania właściwego dla zdarzeń prawnych będących przedmiotem stanu faktycznego sprawy przed sądami krajowymi – stanowi:

„1. Miejscem świadczenia wymienionych poniżej usług, wykonywanych na rzecz usługobiorców mających siedzibę poza Wspólnotą lub na rzecz podatników mających siedzibę we Wspólnocie, ale w innym państwie niż usługodawca, jest miejsce, w którym usługobiorca posiada siedzibę działalności gospodarczej lub stałe miejsce prowadzenia działalności gospodarczej, na rzecz którego świadczone są usługi lub, w przypadku ich braku, stałe miejsce zamieszkania lub zwykłe miejsce pobytu:

[...]

e) usługi bankowe, finansowe i ubezpieczeniowe, łącznie z reasekuracją, z wyjątkiem wynajmu sejfów;

[...]”.

4 Artykuł 135 dyrektywy 2006/112 stanowi:

„1. Państwa członkowskie zwalniają następujące transakcje:

a) transakcje ubezpieczeniowe i reasekuracyjne, wraz z usługami pokrewnymi świadczonymi przez brokerów ubezpieczeniowych i agentów ubezpieczeniowych;

[...]

f) transakcje, łącznie z pośrednictwem, jednakże z wyłączeniem przechowywania i zarządzania, których przedmiotem są akcje, udziały w spółkach lub związkach, obligacje i inne papiery wartościowe, z wyłączeniem dokumentów ustanawiających tytuł prawny do towarów, oraz praw lub papierów wartościowych, o których mowa w art. 15 ust. 2;

g) zarządzanie specjalnymi funduszami inwestycyjnymi, określonymi przez państwa członkowskie;

[...]”.

Prawo niemieckie

5 Paragraf 3a ust. 3 Umsatzsteuergesetz (ustawy o podatku obrotowym) z 2005 r. w brzmieniu obowiązującym w okresie właściwym dla zdarzeń prawnych objętych stanem faktycznym sprawy przed sądami krajowymi (zwanej dalej „UStG”) stanowi:

„Jeżeli odbiorca innych świadczeń wymienionych w ust. 4 jest przedsiębiorcą, to w drodze odstąpienia od ust. 1 inne świadczenie jest dokonywane w miejscu, gdzie odbiorca prowadzi swoją działalność. Jeżeli inne świadczenie jest dokonywane w zakładzie przedsiębiorcy, to zamiast tego właściwe jest miejsce, gdzie znajduje się zakład. Jeżeli odbiorca jednego z innych świadczeń, o których mowa w ust. 4, nie jest przedsiębiorcą i ma miejsce zamieszkania lub siedzibę w państwie trzecim, inne świadczenie jest dokonywane w jego miejscu zamieszkania lub siedziby”.

6 Paragraf 3a ust. 4 pkt 6 lit. a) UStG stanowi:

„W rozumieniu ust. 3 »inne świadczenia« oznaczają: [...]

a) inne transakcje określonego w § 4 pkt 8 lit. a)–h) i § 4 pkt 10 rodzaju oraz zarządzanie kredytem i zabezpieczeniami kredytu, [...]”.

7 Paragraf 4 pkt 8 lit. e) i h) UStG stanowi:

„Spośród transakcji wskazanych w art. 1 ust. 1 pkt 1 z podatku zwolnione są:

[...]

e) czynności dotyczące papierów wartościowych oraz pośrednictwo w dokonywaniu tych czynności, z wyjątkiem zarządzania i przechowywania papierów wartościowych

[...]

h) zarządzanie majątkiem przeznaczonym na inwestycje zgodnie z Investmentgesetz [ustawą o inwestycjach] i zarządzanie instytucjami zabezpieczenia społecznego w rozumieniu Versicherungsaufsichtsgesetz [ustawy o nadzorze nad ubezpieczeniami];

[...]”.

8 Pismo ministerstwa finansów, będące okólnikiem interpretacyjnym niewiążącym dla sądów, stanowi:

„Paragraf 3a ust. 3 i § 3a ust. 4 pkt 6 lit. a) UStG nie podlegają zastosowaniu dla określenia miejsca sprawowania zarządu majątkiem. Również pośrednie powołanie się na art. 56 ust. 1 lit. e) dyrektywy 2006/112/WE, zgodnie z którym miejsce wykonania usługi w pewnych przypadkach »usług bankowych, finansowych, czy ubezpieczeniowych«, jest określone stosownie do siedziby lub zakładu odbiorcy świadczenia, nie jest możliwe. »Usługi bankowe, finansowe czy ubezpieczeniowe« stanowi pojęcie prawa wspólnotowego i należy je interpretować jako takie. Dyrektywa 2006/112/WE – i do dnia 31 grudnia 2006 r. również [szósta dyrektywa Rady 77/388/EWG z dnia 17 maja 1977 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich w odniesieniu do podatków obrotowych – wspólny system podatku od wartości dodanej: ujednolicona podstawa wymiaru podatku (Dz.U. L 145, s. 1)] – nie definiuje co prawda,

co naleŹy rozumieć przez poszczególne kategorie usŁug. Dyrektywa 2006/112/WE zawiera jednak w art. 135 ust. 1 lit. a)–f) [...] konkretne wskazÓwki co do wykŁadni tych pojÓŁ. ZarzŁdzanie majŁtkiem nie zostaŁo w tych przepisach wymienione. Z art. 56 ust. 1 lit. e) dyrektywy 2006/112/WE [...] nie wynika równieŹ, Źe przepis ten miaŁby obejmować inne usŁugi bankowe, finansowe czy ubezpieczeniowe.

Jednolite Źwiadczenie »zarzŁdzania majŁtkiem« podlega opodatkowaniu. Zwolnienie z podatku przewidziane w § 4 pkt 8 lit. e) UStG nie wchodzi w grŁ, poniewaŹ zarzŁdzanie majŁtkiem (zarzŁdzanie portfelem) nie naleŹy do usŁug zwolnionych z podatku na podstawie tychŹe przepisów. [...]”.

Stan faktyczny sprawy przed sŁdami krajowymi oraz pytania prejudycjalne

9 W roku 2008 Deutsche Bank zapewniaŁ, albo osobiŹcie, albo poprzez swoje spÓŁki zaleŹne, usŁugi w zakresie zarzŁdzania portfelem inwestycji na rzecz klientów-inwestorów. Ci klienci-inwestorzy zlecali Deutsche Bank zarzŁdzanie papierami wartoŹciowymi wedle swojego uznania i bez uprzednich instrukcji od nich, w zgodzie z wariantami strategicznymi przez nich wybranymi, a takŹe podejmowanie wszelkich dziaŁaŁ, które Deutsche Bank uznaŁ za wŁaŹciwe dla realizacji tych celów. Deutsche Bank miaŁ prawo zbywać skŁadniki majŁtkowe (papiery wartoŹciowe) w imieniu i na rzecz klientów-inwestorów.

10 Klienci-inwestorzy pŁacili rocznŁ opŁatŁ w wysokoŹci 1,8% wartoŹci zarzŁdzanego majŁtku. OpŁata ta skŁadaŁa siŁ z czŁŁci z tytuŁu zarzŁdzania majŁtkiem wynoszŁcej 1,2% wartoŹci zarzŁdzanych aktywów oraz czŁŁci z tytuŁu nabywania i zbywania papierów wartoŹciowych wynoszŁcej 0,6% wartoŹci aktywów. OpŁata pokrywaŁa takŹe zarzŁdzanie rachunkiem oraz portfelem inwestycji, jak równieŹ prowizjŁ przygotowawczŁ z tytuŁu nabycia jednostek uczestnictwa funduszu inwestycyjnego, wŹŁczajŁc w to jednostki w funduszach zarzŁdzanych przez przedsiŁbiorstwa naleŹŁce do Deutsche Bank.

11 Na koniec kaŹdego kwartaŁu kalendarzowego oraz na koniec kaŹdego roku klienci-inwestorzy otrzymywali sprawozdanie o postŁpach w zarzŁdzaniu majŁtkiem oraz mieli prawo do wypowiedzenia zlecenia w kaŹdym czasie ze skutkiem natychmiastowym.

12 Gdy Deutsche Bank zŁoŹyŁ tymczasowe zeznanie podatkowe VAT za tymczasowy okres rozliczeniowy obejmujŁcy maj 2008 r., poinformowaŁ on Finanzamt, iŹ uznaŁ, Źe usŁugi Źwiadczone w zwiŁzku z zarzŁdzaniem portfelem inwestycji sŁ zwolnione z podatku na mocy § 4 pkt 8 UStG, jeŹeli sŁ one Źwiadczone na rzecz klientów-inwestorów na terytorium Niemiec oraz na pozostaŁym obszarze Unii Europejskiej. Deutsche Bank stwierdziŁ takŹe, iŹ przyjmuje, w oparciu o § 3a ust. 4 pkt 6 lit. a) UStG, Źe usŁugi te nie sŁ opodatkowane takŹe wtedy, gdy sŁ Źwiadczone klientom-inwestorom z siedzibŁ w paŁstwach trzecich.

13 Finanzamt nie podzieliŁ tych poglŁdów i w dniu 29 kwietnia 2009 r. wydaŁ tymczasowŁ decyzjŁ podatkowŁ VAT w odniesieniu do tymczasowego okresu rozliczeniowego obejmujŁcego maj 2008 r., w którym uznaŁ transakcje zwiŁzane z zarzŁdzaniem portfelem inwestycji na rzecz klientów-inwestorów, o których mowa, za objŁte opodatkowaniem i niepodlegajŁce zwolnieniu od opodatkowania.

14 OdwoŁanie od tej decyzji wniesione przez Deutsche Bank zostaŁo oddalone. Natomiast Finanzgericht (sŁd finansowy) uznaŁ skargŁ wniesionŁ przez Deutsche Bank za zasadnŁ. NastŁpnie Finanzamt zŁoŹyŁ rewizjŁ do Bundesfinanzhof (zwiŁzkowego trybunaŁu finansowego) od wyroku wydanego przez Finanzgericht.

15 PowziŁwszy wŁtpliwoŹci w szczegÓlnoŹci w przedmiocie kwalifikacji zarzŁdzania portfelem

inwestycji pod kątem zwolnień z podatku VAT, Bundesfinanzhof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócił się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy [zarządzanie portfelem inwestycji], w ramach którego podatnik, wedle własnego uznania, odpłatnie podejmuje decyzje o nabyciu i zbyciu papierów wartościowych oraz decyzje te wykonuje, nabywając i zbywając papiery wartościowe, jest zwolnione z podatku:

– tylko jako zarządzanie specjalnym funduszem inwestycyjnym na rzecz większej liczby inwestorów – co w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. g) dyrektywy [2006/112], czy również

– jako indywidualne zarządzanie portfelem inwestycyjnym dla pojedynczych inwestorów w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. f) dyrektywy [2006/112] (czynność, której przedmiotem są papiery wartościowe bądź pośrednictwo w takiej czynności)?

2) Jakie znaczenie w ramach określenia usługi głównej i pobocznej ma okoliczność, że usługa poboczna nie stanowi dla usługobiorców celu samego w sobie, lecz jedynie środek umożliwiający skorzystanie z głównej usługi przewidzianej przez usługodawcę na jak najlepszych warunkach, w związku z faktem, że wynagrodzenie za usługę poboczną jest obliczane odrębnie oraz że istnieje możliwość wykonania takiej usługi przez osoby trzecie?

3) Czy zakres zastosowania art. 56 ust. 1 lit. e) dyrektywy [2006/112] obejmuje jedynie usługi wskazane w art. 135 ust. 1 lit. a)–g) dyrektywy [2006/112], czy też również [zarządzanie portfelem inwestycji], nawet jeżeli czynność ta nie należy do zakresu zastosowania tego ostatniego przepisu?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania drugiego

16 W pierwszym pytaniu, które należy rozpatrzyć w pierwszej kolejności, sąd krajowy zmierza do ustalenia – w kontekście definiowania, po pierwsze usługi głównej oraz, po drugie, usługi pobocznej w ramach zarządzania portfelem inwestycji, takiej jak usługa sporna przed sądami krajowymi, a mianowicie, gdy podatnik w zamian za wynagrodzenie i w oparciu o własne uznanie podejmuje decyzje o nabywaniu i zbywaniu papierów wartościowych – jakie znaczenie należy przypisywać kryterium, że usługa poboczna nie stanowi dla konsumentów celu samego w sobie, lecz środek do korzystania na najlepszych warunkach z usługi głównej przewidzianej przez usługodawcę w związku z odrębną opłatą za usługę poboczną oraz w związku z faktem, że usługa poboczna może być świadczona przez osobę trzecią.

17 Należy wskazać na wstępie, że zarządzanie portfelem inwestycji takie jak oferowane przez Deutsche Bank w stanie faktycznym postępowania przed sądami krajowymi składa się z szeregu elementów.

18 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, gdy transakcję charakteryzują określone cechy i obejmuje ona kilka czynności, należy mieć na względzie wszelkie okoliczności, w jakich rozpatrywana transakcja jest dokonywana w celu ustalenia między innymi, czy transakcja taka składa się z dwóch lub więcej odrębnych świadczeń, czy też z jednego świadczenia (zob. podobnie w szczególności wyroki: z dnia 27 października 2005 r. w sprawie C-41/04 Levob Verzekeringen i OV Bank, Zb.Orz. s. I-9433, pkt 19; z dnia 10 marca 2011 r. w sprawach połączonych C-497/09, C-499/09, C-501/09 i C-502/09 Bog i in., Zb.Orz. s. I-1457, pkt 52).

19 W tym względzie Trybunał orzekł, że występuje jedno świadczenie w sytuacji, gdy jeden element należy uznać za stanowiący świadczenie główne, zaś inny należy uznać za świadczenie

poboczne, traktowane dla celów podatkowych tak samo, jak świadczenie główne (zob. wyrok z dnia 15 maja 2001 r. w sprawie Primback, Rec. s. I-3833, pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo).

20 Należy jednak mieć na względzie, że może też występować jedno świadczenie dla potrzeb podatku VAT w innych okolicznościach.

21 Trybunał orzekł, że ma to miejsce także w wypadku, gdy co najmniej dwa elementy lub co najmniej dwie czynności świadczone przez podatnika na rzecz klienta, będącego typowym konsumentem, są tak ściśle ze sobą powiązane, że stanowiły obiektywnie jedno i niepodzielne świadczenie gospodarcze, którego podział byłby sztuczny (ww. wyrok w sprawie Levob Verzekeringen i OV Bank, pkt 22).

22 Ze względu na powyższe rozważania, a także w celu zapewnienia sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi Trybunał uznaje, że w drugim pytaniu sąd krajowy zmierza zasadniczo do kategoryzacji, dla celów podatku VAT, usługi zarządzania portfelem inwestycji spornej przed sądami krajowymi w sytuacji, gdy podatnik w zamian za wynagrodzenie i wedle własnego uznania podejmuje decyzje o nabywaniu i zbywaniu papierów wartościowych i realizuje te decyzje poprzez nabywanie i zbywanie papierów wartościowych, a w szczególności sąd krajowy pragnie ustalić, czy działano tak? należy uznać za jednolite świadczenie gospodarcze.

23 Mając – zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 18 niniejszego wyroku – względu na wszelkie okoliczności, w jakich świadczona jest usługa zarządzania portfelem inwestycji, usługa ta zasadniczo wydaje się stanowić pojęcie, po pierwsze, usługi analizy i monitorowania aktywów klientów-inwestorów oraz, po drugie, właściwej usługi nabywania i zbywania papierów wartościowych.

24 Prawdą jest, że oba te elementy usługi zarządzania portfelem inwestycji mogłyby być świadczone odrębnie. Klienci-inwestorzy mogli być sobie jedynie usług doradczych, natomiast samodzielnie decydować o inwestycjach i realizować takie decyzje. Z drugiej strony klienci-inwestorzy, którzy wolą podejmować decyzje o inwestycjach w papiery wartościowe i, bardziej ogólnie, strukturyzować i nadzorować aktywa samodzielnie, bez dokonywania czynności nabycia lub zbycia, mogą zwracać się do pośredników w celu dokonywania transakcji tego rodzaju.

25 Jednakże przeciwny klient-inwestor, w kontekście usługi zarządzania portfelem inwestycji takiej jak świadczona przez Deutsche Bank w stanie faktycznym postępowania przed sądami krajowymi, poszukuje dokonania pojęcia tych dwóch elementów.

26 Jak wskazała rzeczniczka generalna w pkt 30 swojej opinii, decydowanie o najlepszym podejściu w zakresie nabywania, zbywania lub zatrzymywania papierów wartościowych byłoby bezcelowe w kontekście usługi zarządzania portfelem inwestycji, gdyby decyzje te nie były wdrażane. Podobnie dokonywanie czynności nabycia i zbycia lub ich niepodejmowanie, zależnie od wypadku, bez wiedzy i bez uprzedniej analizy rynku także byłoby bezcelowe.

27 W kontekście usługi zarządzania portfelem inwestycji spornej przed sądami krajowymi te dwa elementy są nie tylko nierozdzielne ze sobą powiązane, ale także muszą być jednakowo traktowane. Oba są niezbędnymi do wykonania usługi jako całości, tak iż nie jest możliwe przyjęcie poglądu, że jeden z elementów można uznać za usługę główną, a drugi – za poboczną.

28 W konsekwencji elementy te należy uznać za tak ściśle z sobą powiązane, że obiektywnie tworzą one jednolite świadczenie gospodarcze, którego podział byłby sztuczny.

29 Mając powyższe na względzie, na drugie pytanie należy odpowiedzieć, że usługa

zarządzania majątkiem za pomocą papierów wartościowych, taka jak będąca przedmiotem sporu przed sądami krajowymi, a mianowicie taka, w ramach której podatnik w zamian za wynagrodzenie oraz wedle własnego uznania podejmuje decyzje w przedmiocie nabywania i zbywania papierów wartościowych oraz decyzje te realizuje poprzez nabywanie i zbywanie tych papierów wartościowych, składa się z dwóch elementów, które są tak ściśle ze sobą powiązane, że stanowią one obiektywnie jednolite świadczenie gospodarcze.

W przedmiocie pytania pierwszego

30 W pierwszym pytaniu, które należy przeanalizować w drugiej kolejności, sąd krajowy zasadniczo pyta, czy art. 135 ust. 1 lit. f) lub g) dyrektywy 2006/112 należy interpretować w ten sposób, że zarządzanie portfelem inwestycji, takie jak będące przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądami krajowymi, jest zwolnione na podstawie tego przepisu z podatku VAT.

31 Co się tyczy zwolnienia przewidzianego w art. 135 ust. 1 lit. g) dyrektywy 2006/112, należy wskazać, że pojęcie zarządzania specjalnymi funduszami inwestycyjnymi nie jest w dyrektywie tej zdefiniowane. Trybunał jednak orzekł, że objęte tym zwolnieniem są transakcje, które są właściwe dla działalności prowadzonej przez przedsiębiorstwa zbiorowego inwestowania (wyrok z dnia 4 maja 2006 r. w sprawie C-169/04 Abbey National, Zb.Orz. s. I-4027, pkt 63).

32 W tym względzie z art. 1 ust. 2 dyrektywy Rady 85/611/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS) (Dz.U. L 375, s. 3), zmienionej dyrektywą 2001/108/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 stycznia 2002 r. (Dz.U. L 41, s. 35), wynika, że chodzi o przedsiębiorstwa, które mają jako swój jedyny cel zbiorowe inwestowanie w zbywalne papiery wartościowe lub inne płynne aktywa finansowe kapitału gromadzonego od klientów, których działalność opiera się na zasadzie rozłożenia ryzyka i których jednostki uczestnictwa są, na życzenie właścicieli, odkupywane lub umarzane, bezpośrednio lub pośrednio, z majątku tych przedsiębiorstw.

33 Jak konkretnie wskazała rzeczniczka generalna w pkt 14 i 15 swej opinii, chodzi tu o fundusze zbiorowe, w których wiele inwestycji zostaje zebranych razem i rozłożonych na szereg papierów wartościowych, które mogą być skutecznie zarządzane w celu optymalizacji wyników, i w których indywidualne inwestycje mogą być względnie niewielkie. Takie fundusze zarządzają swoimi inwestycjami we własnym imieniu i na własną rzecz, za każdym klient-inwestor posiada udział w funduszu, ale nie w inwestycjach funduszu jako takich.

34 Natomiast takie usługi jak te, które świadczy Deutsche Bank, dotyczą zasadniczo aktywów inwestycyjnych jednej osoby, które muszą mieć względnie wysoką ogólną wartość, aby mogła być o nimi w ten sposób zarządzana w celu osiągnięcia zysku. Zarządca portfela inwestycyjnego nabywa i zbywa aktywa inwestycyjne w imieniu i na rzecz klienta-inwestora, który pozostaje przez cały czas i po wygaśnięciu umowy właścicielem poszczególnych papierów wartościowych.

35 W konsekwencji działalność w zakresie zarządzania portfelem inwestycji wykonywana przez Deutsche Bank, będąca przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądami krajowymi, nie odpowiada pojęciu „zarządzania specjalnymi funduszami inwestycyjnymi” w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. g) dyrektywy 2006/112.

36 Co się tyczy zakresu art. 135 ust. 1 lit. f) tej dyrektywy, Trybunał orzekł, że transakcje, których przedmiotem są udziały, akcje lub inne papiery wartościowe, są transakcjami na rynku zbywalnym papierów wartościowych, a obrót papierami wartościowymi obejmuje akty, które zmieniają prawne i finansowe stosunki pomiędzy stronami (zob. podobnie wyroki: z dnia 5 czerwca 1997 r. w sprawie C-2/95 SDC, Rec. s. I-3017, pkt 72, 73; z dnia 5 lipca 2012 r. w

sprawie C-259/11 DTZ Zadelhoff, dotychczas nieopublikowany w Zbiorze, pkt 22).

37 Sformułowanie „transakcje, [...] których przedmiotem są [...] papiery wartościowe” odnosi się zatem do transakcji, które mogą doprowadzić do powstania, zmiany lub wygaśnięcia praw i obowiązków stron w odniesieniu do papierów wartościowych (zob. w szczególności wyrok z dnia 13 grudnia 2001 r. w sprawie C-235/00 CSC Financial Services, Rec. s. I-10237, pkt 33; ww. wyrok w sprawie DTZ Zadelhoff, pkt 23).

38 Jak stwierdzono w pkt 23 niniejszego wyroku, usługa zarządzania majątkiem za pomocą papierów wartościowych będąca przedmiotem sporu przed sądami krajowymi obejmuje zasadniczo dwa elementy, to jest, po pierwsze, usługa analizowania i nadzorowania aktywów należących do klientów-inwestorów, oraz, po drugie, usługa nabywania i zbywania samych papierów wartościowych.

39 Chociaż usługi nabywania i zbywania papierów wartościowych mogą być objęte zakresem art. 135 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2006/112, nie można tego powiedzieć jednak o usłudze analizowania i nadzorowania aktywów, gdy ta ostatnia usługa niekoniecznie obejmuje transakcje, które mogą prowadzić do powstania, zmiany lub wygaśnięcia praw i obowiązków stron w odniesieniu do papierów wartościowych.

40 Deutsche Bank oraz Komisja Europejska stoją na stanowisku, że istota usługi zarządzania portfelem inwestycji będącej przedmiotem sporu przed sądami krajowymi zasadza się na aktywnym nabywaniu i zbywaniu papierów wartościowych, wobec czego usługa ta należy uznać za zwolnioną z podatku VAT na mocy art. 135 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2006/112. Z kolei Finanzamt oraz rządy niemiecki, niderlandzki i Zjednoczonego Królestwa są zdania, że usługa ta należy uznać za usługę analizowania i nadzorowania, która nie może być objęta zwolnieniem przewidzianym w tym przepisie.

41 Jak jednak wynika z pkt 27 niniejszego wyroku, nie jest możliwe uznanie elementów, które składają się na tę usługę, za stanowiące usługę zasadniczą dla jednych klientów, a za usługę poboczną dla innych klientów. Elementy te muszą być traktowane jednakowo.

42 W tym względzie z utrwalonego orzecznictwa wynika, że określenia użyte do sformułowania zwolnienia w art. 135 ust. 1 dyrektywy 2006/112 należy interpretować ściśle, gdy stanowi one wyjątki od ogólnej zasady, wedle której podatek VAT obciąża wszelkie usługi świadczone odpłatnie przez podatnika (zob. w szczególności wyrok z dnia 20 listopada 2003 r. w sprawie C-8/01 Taksatorringen, Rec. s. I-13711, pkt 36; a także ww. wyrok w sprawie DTZ Zadelhoff, pkt 20).

43 W konsekwencji, z uwagi na fakt, że usługa może być wzięta pod uwagę dla potrzeb podatku VAT jedynie jako całość, nie może być ona objęta zakresem art. 135 ust. 1 lit. f) dyrektywy 2006/112.

44 Taka wykładnia znajduje oparcie w systematyce dyrektywy 2006/112. Jak wskazały rządy niemiecki i niderlandzki, zarządzanie „specjalnymi funduszami inwestycyjnymi” przez specjalne spółki zarządzające, które jest zwolnione na mocy art. 135 ust. 1 lit. g) dyrektywy 2006/112, dotyczy formy zarządzania aktywów składających się z papierów wartościowych. Jeżeli ta forma zarządzania aktywów składających się z papierów wartościowych miałaby być objęta zwolnieniem podatkowym w odniesieniu do transakcji na papierach wartościowych, określonym w art. 135 ust. 1 lit. f) tej dyrektywy, nie byłoby konieczne dodanie wyjątku w odniesieniu do takich transakcji w art. 135 ust. 1 lit. g) tej dyrektywy.

45 Wreszcie należy wskazać, że wniosku tego nie podważa zasada neutralności podatkowej.

Jak wskazała rzecznik generalna w pkt 60 swej opinii, zasada ta nie może prowadzić do poszerzenia zakresu wyjątku w braku wyraźnego oparcia w brzmieniu przepisu. Zasada ta nie jest bowiem normą prawa pierwotnego, od której może zależeć zwolnienia, lecz wskazówką interpretacyjną, którą należy stosować ściśle z zasadą ciszej wykładni wyjątków.

46 Mając powyższe na względzie, na pierwsze pytanie należy odpowiedzieć, że art. 135 ust. 1 lit. f) lub g) dyrektywy 2006/112 należy interpretować w ten sposób, że zarządzanie majątkiem za pomocą papierów wartościowych, takie jak błądce przedmiotem sporu przed sądem krajowym, nie jest objęte zwolnieniem z podatku VAT przewidzianym w tym przepisie.

W przedmiocie pytania trzeciego

47 W pytaniu trzecim sąd krajowy pyta, czy art. 56 ust. 1 lit. e) dyrektywy 2006/112 należy interpretować w ten sposób, że obejmuje on jedynie usługi wymienione w art. 135 ust. 1 lit. a)–g) dyrektywy 2006/112 czy też w ten sposób, że obejmuje on także zarządzanie portfelem inwestycji, nawet jeżeli ta transakcja nie jest objęta wymienionym przepisem.

48 Artykuł 56 ust. 1 lit. e) dyrektywy 2006/112 stanowi, że gdy chodzi o usługi bankowe, finansowe i ubezpieczeniowe, ściśle z reasekuracją, z wyjątkiem wynajmu sejfów, miejscem świadczenia takich usług, wykonywanych na rzecz usługobiorców mających siedzibę poza Wspólnotą lub na rzecz podatników mających siedzibę we Wspólnocie, ale w innym państwie niż usługodawca, jest miejsce, w którym usługobiorca posiada siedzibę działalności gospodarczej lub stałe miejsce prowadzenia działalności gospodarczej, na rzecz którego świadczone są usługi lub, w przypadku ich braku, stałe miejsce zamieszkania lub zwykłe miejsce pobytu.

49 Zgodnie z brzmieniem przepis ten ma na celu określenie miejsca świadczenia, dla potrzeb podatku VAT, w odniesieniu do usług bankowych, finansowych i ubezpieczeniowych z reasekuracją ściśle. W tym względzie przepis ten nie zawiera żadnych odniesień do usług wymienionych w art. 135 ust. 1 lit. a)–g) dyrektywy 2006/112. Zawiera natomiast jeden wyjątek, a mianowicie co się tyczy wynajmu sejfów.

50 Spółka Deutsche Bank, Finanzamt, a także rząd niemiecki i Zjednoczonego Królestwa oraz Komisja uznają, że zakres art. 56 ust. 1 lit. e) dyrektywy 2006/112 nie może zostać ograniczony do zakresu art. 135 ust. 1 lit. a)–g) tej dyrektywy.

51 Rząd niemiecki, powołując się na pkt 31 i 32 wyroku z dnia 22 października 2009 r. w sprawie C-242/08 *Swiss Re Germany Holding*, Zb.Orz., s. I-10099 podziela pogląd przeciwny. Zdaniem tego sądu Trybunał orzekł w tym wyroku, że prawidłowe funkcjonowanie i jednolita wykładnia wspólnego systemu podatku VAT wymagają, by pojęcia „usług ubezpieczeniowych” oraz „reasekuracji” w przepisach szóstej dyrektywy 77/388, które odpowiadają art. 56 ust. 1 lit. e) i art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2006/112, nie były definiowane odrębnie zależnie od tego, czy występują w tym czy innym przepisie. Takie rozumowanie powinno się stosować na zasadzie analogii także do pojęcia „usług finansowych”.

52 Jak jednak podniosła rzecznik generalna w pkt 69 swej opinii, rozumowanie w uzasadnieniu ww. wyroku w sprawie *Swiss Re Germany Holding* związane jest z faktem, że art. 56 ust. 1 lit. e) i art. 135 ust. 1 lit. a) dyrektywy o podatku VAT stosuje zasadniczo identyczne terminy w odniesieniu do ubezpieczenia, to jest „operacje [...] ubezpieczeniowe ściśle z reasekuracją” oraz „transakcje ubezpieczeniowe i reasekuracyjne”.

53 Nie ma natomiast takiej wiązki pomiędzy pojęciami usług „bankowych” i „finansowych” w art. 56 ust. 1 lit. e) tej dyrektywy, ani pomiędzy którymkolwiek z transakcji wymienionych w art. 135 ust. 1 lit. b)–g) tej dyrektywy. W żadnym z tych przepisów nie użyto w ogóle określeń „bankowy” ani

„finansowy”. Wymienione transakcje mają charakter finansowy i wiele z nich może być prawdopodobnie realizowanych przez banki, choć nie tylko przez banki, i z pewnością nie jest to wyczerpująca lista wszelkich czynności, których może dokonywać bank lub które można określić jako „finansowe”.

54 Ponieważ zarządzanie portfelem inwestycji dokonywane przez Deutsche Bank w postępowaniu przed sądem krajowym jest usługą o charakterze finansowym, za art. 56 ust. 1 lit. e) dyrektywy 2006/112 należy interpretować zawyżając (zob. podobnie wyrok z dnia 26 września 1996 r. w sprawie C-327/94 Dudda, Rec. s. I-4595, pkt 21; a także ww. wyrok w sprawie Levob Verzekering i OV Bank, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo), działano? ? należy uznać, jako transakcję finansową, za objętą zakresem art. 56 ust. 1 lit. e) dyrektywy 2006/112.

55 W świetle powyższych rozważań na pytanie trzecie należy udzielić odpowiedzi, że art. 56 ust. 1 lit. e) dyrektywy 2006/112 należy interpretować w ten sposób, że przepis ten obejmuje swym zakresem nie tylko usługi wymienione w art. 135 ust. 1 lit. a)–g) tej dyrektywy, ale także usługi zarządzania portfelem inwestycji.

W przedmiocie kosztów

56 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

1) **Usługa zarządzania majątkiem za pomocą papierów wartościowych, taka jak b?d?ca przedmiotem sporu przed sądami krajowymi, a mianowicie taka, w ramach której podatnik w zamian za wynagrodzenie oraz wedle własnego uznania podejmuje decyzje w przedmiocie nabywania i zbywania papierów wartościowych oraz decyzje te realizuje poprzez nabywanie i zbywanie tych papierów wartościowych, składa się z dwóch elementów, które są tak ściśle ze sobą powiązane, że stanowi one obiektywnie jednolite świadczenie gospodarcze.**

2) **Artykuł 135 ust. 1 lit. f) lub g) dyrektywy Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej należy interpretować w ten sposób, że zarządzanie majątkiem za pomocą papierów wartościowych, takie jak b?d?ce przedmiotem sporu przed sądem krajowym, nie jest objęte zwolnieniem z podatku VAT przewidzianym w tym przepisie.**

3) **Artykuł 56 ust. 1 lit. e) dyrektywy 2006/112 należy interpretować w ten sposób, że przepis ten obejmuje swym zakresem nie tylko usługi wymienione w art. 135 ust. 1 lit. a)–g) tej dyrektywy, ale także usługi zarządzania majątkiem za pomocą papierów wartościowych.**

Podpisy

* Język postępowania: niemiecki.